

Regeringens proposition

1978/79:96

om vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret;

beslutad den 15 februari 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

CARL THAM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Karlskrona örlogsskolors (KÖS) förvaltningsenheter förs över till Sydkustens örlogsbas (ÖrIB S). Intendenturförvaltningen och förrådsavdelningen vid ÖrIB S slås samman. Karlskrona kustartilleriregemente (KA 2) slås ihop med Blekinge kustartilleriförsvar och Karlskrona försvarsområde (BK/Fo 15) till en myndighet, varvid verkstadsenheten vid BK/Fo 15 organiseras som en sektion ingående i materielenheten. De anläggningar i Gräsvik som tillhör KA 2 avvecklas och huvuddelen av utbildningsverksamheten vid KA 2 förläggs till Rosenholm och Kungsholms fort.

Västkustens örlogsbas (ÖrIB V) och Göteborgs kustartilleriförsvar med Göteborgs och Bohus försvarsområde (GbK/Fo 32) samt Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4) slås ihop till en myndighet i fred. Härvid dimensioneras den förbandsbundna verkstaden vid ÖrIB V med utgångspunkt i att generalöversyner och andra större arbeten på fartyg flyttas till Östersjön. Den sammanslagna myndighetens stabs- och förvaltningsorganisation jämte KA 4 m. m. lokaliserar till Kåringberget och delar av dess förvaltningsorganisation till Nya Varvet. Baskompaniet Gullmarn, helikopterdetachementet och västra värnpliktskontoret (VKV) behåller nuvarande lokalisering.

Västmanlands flygflottilj (F 1) Västerås läggs ned den 1 juli 1983 och vissa ytterligare besparingsmöjligheter utreds och tas till vara.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-02-15

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Tham

Proposition om vissa organisationsfrågor m.m. rörande försvaret

1 Inledning

1974 års försvarsutredning (FU 74) anförde i betänkandet (SOU 1977:1) Totalförsvaret 1977–82 att det var nödvändigt att minska kostnader och personalbehov för fredsorganisationen så långt som det över huvud taget var möjligt. Därvid borde reduceringar genomföras inom armén och marinen motsvarande tre till fyra regementsadministrationer samt vissa förvaltningsenheter. Även inom flygvapnet borde enligt utredningen ytterligare förband avvecklas. Dåvarande departementschefen anslöt sig till utredningens bedömning (prop. 1976/77: 74 bil. 1). Riksdagen (FöU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 311) hade inte något att erinra mot förslaget.

Försvarets fredsorganisationsutredning (FFU - Fö 1968:20)¹ fick därför i mars 1977 genom tilläggsdirektiv i uppdrag att bl. a. redovisa förslag till denna minskning. Genom Slutbetänkande del 2 (Ds Fö 1977:3) i maj 1977 lämnade utredningen förslag om förändringar i arméns fredsorganisation. Riksdagen (prop. 1977/78:65, FöU 1977:78:11, rskr 1977/78:173) godtog i huvudsak dessa förslag. I del 3 av slutbetänkandet (Ds Fö 1978:3) i juni 1978 har utredningen övervägt och lämnat förslag till fredsorganisationens utformning vid marinen och flygvapnet. Till protokollet i detta ärende bör fogas en redogörelse för nuvarande organisation som *bilaga 1* och en sammanfattning av utredningens överväganden som *bilaga 2*.

¹Generaldirektören Gunnar Gustafsson, ordförande, riksdagsledamöterna Gunnar Björk, Gusti Gustavsson, Per-Olof Strindberg och Gudrun Sundström samt förre riksdagsledamoten Gunnar Hylltander.

Yttranden över betänkandet har avgetts av överbefälhavaren, chefen för armén, chefen för marinen, chefen för flygvapnet, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, värnpliktsverket, försvarets rationaliseringsinstitut, försvarets fastighetsnämnd, försvarets personalnämnd, statens personalnämnd, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Västmanlands och Jämtlands län, Uppsala, Karlskrona, Ronneby, Ängelholms, Klippans, Göteborgs och Västerås kommuner, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisationens statstjänstemannasektion (TCO-S), Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR) samt Sveriges redareförening. Särskilt yttrande har därutöver avgetts i augusti 1978 av Västerås Socialdemokratiska Arbetarekommun och i november 1978 av personalorganisationerna vid Västmanlands flygflottilj (F 1) i Västerås. En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

2 Föredragandens överväganden

I enlighet med direktiven och de principer för fredsorganisatoriska förändringar som försvarets fredsorganisationsutredning (FFU) har slagit fast i tidigare betänkanden har utredningen behandlat möjligheterna till strukturförändringar vid lägre regionala och lokala myndigheter. Utredningen har sålunda prövat myndigheternas organisation i stort, lokalisering och inbördes förhållanden men inte deras detaljorganisation. De besparingsmöjligheter som utredningen har övervägt omfattar dels möjligheterna att omlokalisera verksamhet så att administrationer kan läggas ned och anläggningar frigöras, dels möjligheterna att samordna skilda myndigheters verksamhet så att åtgången på resurser minskar. En sådan samordning kan erhållas genom att myndigheter byter eller köper tjänster, genom att uppgifter och resurser förs över till en myndighet som åläggs att lämna understöd åt andra myndigheter eller genom att myndigheter slås ihop.

När det gäller marinen har utredningen vid det fortsatta arbetet koncentrerat intresset till organisationen i Karlskrona resp. Göteborg. Utredningen har därvid än en gång prövat giltigheten av de slutsatser om utbildningsorganisationen inom kustartilleriet som har redovisats i del 2 av slutbetänkandet (Ds Fö 1977:3). För flygvapnets del har utredningen övervägt dels indragning av en flottiljadministration, dels andra strukturella åtgärder som också skulle kunna ge besparingar.

Som ett resultat av utredningens avvägningar i fråga om ekonomiska, militära och andra samhälleliga förhållanden föreslås vid de marina myndigheterna i Karlskrona att Karlskrona örlogsskolors (KÖS) förvaltningsenheter förs över till Sydkustens örlogsbas (ÖrIB S) och att ÖrIB S intendenturförvaltning och förrådsavdelning slås samman till en enhet. Vidare

förordas att Karlskrona kustartilleriregemente (KA 2) och Blekinge kustartilleriförsvaret med Karlskrona försvarsområde (BK/Fo 15) slås ihop till en myndighet och att verkstadsenheten vid BK/Fo 15 organiseras som en sektion ingående i materielheten. Slutligen rekommenderas att KA 2:s anläggningar i Gräsvik avvecklas och att huvuddelen av utbildningsverksamheten vid KA 2 förläggs till Rosenholm och Kungsholms fort.

Vid myndigheterna i Göteborg föreslår utredningen att Västkustens örlogsbas (ÖrLB V) och Göteborgs kustartilleriförsvaret med Göteborgs och Bohus försvarsområde (GbK/Fo 32) slås ihop till en myndighet i fred och att Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4) t. v. förblir en egen myndighet men att regementets ställning studeras ytterligare i samband med organisationens detaljutformning. Vidare föreslås att stabsorganisationen samt KA 4 och vissa värnpliktsförläggningar lokaliseras till Kärningberget och att förvaltningsorganisationen med vissa undantag förläggs till Nya Varvet, att baskompaniet Gullmarn och helikopterdetachementet behåller nuvarande lokalisering samt att västra värnpliktskontoret (VKV) blir kvar i Säve.

I fråga om flygvapnet föreslår FFU att Västmanlands flygflottilj (F 1) i Västerås läggs ned samt att vissa ytterligare besparingsmöjligheter av strukturell art utreds och tas till vara. FFU föreslår sålunda bl. a. att frågan om en samordnad verkstadsjänst vid Skånska flygflottiljen (F 10) och Blekinge flygflottilj (F 17) utreds. Vidare föreslås att all underhållstjänst för flygmateriel ses över. FFU anser också att man bör utreda frågan om transportflygorganisationens lokalisering till en plats samt möjligheterna till utbildning av flygförare för trafikflygets behov vid flygkrigsskolan (F 5) i Ljungbyhed.

Remissinstanserna biträder med några undantag utredningens förslag. Invändningarna berör huvudsakligen delar av förslaget till omorganisation av myndigheterna i Göteborg. Överbefälhavaren avstyrker förslaget att slå samman ÖrLB V och GbK/Fo 32 till en myndighet i fred när det gäller stabsorganisationen. Överbefälhavaren förordar två myndigheter – ÖrLB V och Fo 32 – varvid GbK bör delas upp på dessa. Han biträder utredningens förslag i den del som avser en gemensam mobiliserings- och förvaltningsorganisation i Göteborg och anser att denna skall vara underställd chefen för ÖrLB V. Chefen för marinen anser att de nuvarande myndigheterna ÖrLB V och GbK/Fo 32 t. v. skall bibehållas utan principiell förändring av organisationen. Om den ekonomiska situationen tvingar fram en integration i enlighet med utredningens förslag, måste man särskilt studera hur ledningskraven skall kunna tillgodoses.

Överbefälhavaren biträder inte utredningens förslag att KA 4 skall förbli en egen myndighet. Han anser det nödvändigt att dra in KA 4, eftersom tilldelningen av värnpliktiga till marinen vid mitten av 1980-talet enligt hans uppfattning kommer att vara minst 1 000 färre än i dag. Kustartilleriets radarskola bör dock t. v. vara kvar i Göteborg. Överbefälhavaren föreslår att de lokaler som frigörs vid KA 4 enligt hans förslag till organisation

skall utnyttjas av VKV som flyttar från Säve samt av den medicinalfackskola som planeras för försvarsmaktens behov.

Chefen för marinen anser att KA 4 inte längre skall vara en självständig utbildningsmyndighet utan organisatoriskt ingå i GbK/Fo 32. Han anser vidare att kustartilleriets radarskola och marinens sjukvårdsskola allttjämt skall vara lokaliserade till Göteborg. Frågan om utbildningsorganisationen i övrigt vid KA 4 bör inte avgöras förrän underlag finns bl.a. för organisation av utbildningen för att uppfylla de krav som den nya befälsordningen ställer.

Jag vill till en början framhålla att den ekonomiska utveckling som har ägt rum efter 1977 års försvarsbeslut och som FFU inte har haft möjlighet att beakta vid sina överväganden ställer krav på större besparingar än vad som har angetts tidigare. Bl.a. som en följd av detta utreder chefen för marinen förutsättningarna för en ökad samordning inom marinen. Det ankommer vidare på 1978 års försvarskommitté att lämna förslag till bl. a. ändringar i fredsorganisationen. I avvaktan på att ytterligare beslutsunderlag blir tillgängligt behandlar jag nu enbart de förslag till ändringar i fredsorganisationen som FFU har framfört. Mina ställningstaganden görs mot den bakgrunden att det inte kan uteslutas att ytterligare ändringar i fredsorganisationen inom hela försvaret ganska snart kan tvingas fram av den ekonomiska utvecklingen. I likhet med huvuddelen av remissinstanserna biträder jag i huvudsak FFU:s förslag till strukturrationalisering av marinens och flygvapnets fredsorganisation. Jag vill emellertid särskilt utveckla min syn på några av de föreslagna åtgärderna. Därvid granskar jag först möjligheterna att lägga ned anläggningar inom marinen, därefter lednings-, utbildnings- och verkstadsorganisationen i Göteborg och slutligen valet av F 1 för nedläggning.

FFU har vid sin granskning av möjligheterna att lägga ned anläggningar funnit att tillräckligt stora besparingar uppnås bara om en anläggning kan utrymmas helt och hållet. I Göteborg kan basplutonen ur flygvapnet eller helikopterdetachementet inte lämna Säve. Inte heller de anläggningar som KA 4 använder kan överges helt. Några besparingar erhålls inte genom att byta innehåll i verksamheten på dessa två platser. Tvärtom krävs icke obetydliga investeringar vid KA 4. Den enda anläggning som enligt utredningen kan överges helt är Gräsvik i Karlskrona som nu disponeras av KA 2. Detta förutsätter att verksamheten vid KA 2 koncentreras till Rosenholm och Kungsholms fort. Kostnaderna minskar på lång sikt samtidigt som utbildningsbetingelserna förbättras. Men FFU framhåller att det är angeläget att snabbt kunna avveckla anläggningen i Gräsvik.

Jag delar utredningens uppfattning och förordar att den anläggning som KA 2 använder i Gräsvik avvecklas. Tidpunkten för den slutliga avvecklingen bör dock få bero på de ekonomiska möjligheterna att genomföra erforderliga byggnadsinvesteringar i Rosenholm. Det ankommer på regeringen att fastställa tidsplan härför.

När det gäller ledningsorganisationen i fred på lägre regional nivå i Göteborg föreslår utredningen att ÖrlB V och GbK/Fo 32 skall slås samman till en myndighet.

Överbefälhavaren delar inte denna uppfattning. Han pekar på några krav av allmängiltig art som ställdes på den lägre regionala nivån i den utredning rörande ledningsorganisationen som han gjorde år 1971. Enligt denna utredning bör de staber som är underställda militärbefälhavare i krig och som leder stridsverksamhet så långt som ekonomiska och personella resurser medger finnas organiserade med del av krigsorganisationen i fred. Staber som leder territoriell verksamhet bör likaså vara organiserade med del av krigsorganisationen i fredstid. För att säkerställa samverkan inom totalförsvaret både i fred och vid övergång till i krigsverksamhet bör också försvarsområdesstaber delvis finnas organiserade i fred.

Överbefälhavaren delar inte FFU:s uppfattning att en godtagbar ledningskapacitet i fred kan uppnås om stabsdelar med de uppgifter som nyss har angetts samlas i en integrerad stab i Göteborg. Överbefälhavaren biträder däremot, bl. a. med hänsyn till den minskning av den marina krigsorganisationen inom Västra militärområdet som nu är planerad, FFU:s förslag att en gemensam marin mobiliserings- och förvaltningsmyndighet skapas i Göteborg. Denna bör enligt överbefälhavaren vara underställd chefen för ÖrlB V.

Chefen för marinen anser att den bästa lösningen av ledningsproblemen i Göteborg är att behålla ÖrlB V och GbK/Fo 32 med nuvarande stabs- och förvaltningsorganisation. En sådan överensstämmelse mellan freds- och krigsorganisation är en viktig förutsättning för att kunna genomföra mobilisering och leda stridskrafter i övergången mellan freds- och krigsorganisation. Chefen för marinen kan tänka sig en fullständig integration av myndigheterna i Göteborg i enlighet med FFU:s förslag, om de ekonomiska förhållandena tvingar fram en sådan lösning.

Utredningen redovisar principiellt samma grundsyn när det gäller organisationerna i Karlskrona (ÖrlB S, BK/Fo 15) och på ostkusten (Ostkustens örlogsbas – ÖrlB O – och Stockholms kustartilleriförsvaret – SK). I Göteborg är emellertid förhållandena enligt utredningen något annorlunda. Med bibehållen myndighetsstruktur är enligt utredningen möjligheterna till besparingar genom ytterligare samordning praktiskt taget uttömda. FFU anser emellertid att det bör finnas möjlighet att skapa en integrerad myndighet i Göteborg, om man gör avsteg från det principiella synsättet. Detta skulle möjliggöra ytterligare besparingar.

Gällande planering för västkustens försvar innebär en omfattande minskning av den marina krigsorganisationen. De stamfartyg som ÖrlB V disponerar kommer huvudsakligen att vara rustade i fred, vilket enligt FFU medför att mobiliseringsverksamheten för dessa blir liten. Nuvarande ansvar för mobilisering av civila fartyg blir i stort sett oförändrat. Enligt utredningen kommer organisationsbestämmande materiel att förekomma i

så liten utsträckning vid ÖrlB V att en förvaltningsorganisation som är integrerad med GbK/Fo 32 inte ter sig olämplig.

Utredningen har därför jämfört en helt integrerad organisation med en organisation som i princip överensstämmer med den av överbefälhavaren förordade. Den har därvid funnit att likvärdig ledningskapacitet i fred för att lösa örlogsbasens och kustartilleriförsvarets uppgifter samt territoriella uppgifter kan åstadkommas också i en integrerad stab. En förutsättning är att denna stab får en för ändamålet lämplig sammansättning med hänsyn till uppgifterna i krig för cheferna för ÖrlB V och GbK/Fo 32. Därav följer enligt FFU att nyckelbefattningar bör vara besatta i fred och att uppgifterna bör fördelas mellan chef och ställföreträdare på ett sätt som överensstämmer med ansvarsfördelningen i krig.

För att lösa övergången från en integrerad förvaltningsorganisation i fred till en underhållsorganisation i krig ställs enligt utredningen stora krav på stabens styrning och ledning av förvaltningsverksamheten. Eftersom båda förslagen förutsätter en integrerad förvaltningsorganisation är de i princip likvärdiga i fråga om ledningen av den verkställande förvaltningen. Utredningen framhåller att en integrerad stab dock ger bättre förutsättningar för att stabens styrning av förvaltningsverksamheten skall fungera.

Utredningen framhåller särskilt den besparingseffekt som kan uppnås. Fördelarna med ett enmyndighetsalternativ jämfört med det av överbefälhavaren förordade ligger enligt FFU inte så mycket i det minskade personalbehovet som i möjligheterna att göra fredsverksamheten effektivare med en integrerad förvaltning. Två staber skulle i praktiken innebära att den verkställande förvaltningen fick order från två håll. Detta skulle komplicera förvaltningsverksamheten och innebära sämre förutsättningar för kostnadsbesparande prioriteringar och avvägningar. Utredningen föreslår därför att en lösning med en integrerad myndighet, ÖrlB V – GbK/Fo 32, väljs.

Jag vill framhålla betydelsen av att ledningsorganisationen i Göteborg ges en sådan utformning och sådana resurser att våra samlade försvarsanstängningar på västkusten kan samordnas och myndigheterna samverka på ett effektivt sätt. Kraven på samordning och samverkan mellan försvarsmaktens enheter och myndigheter och organisationer med uppgifter inom de civila delarna av totalförsvaret på västkusten är stort. Jag anser att dessa krav kan uppfyllas inom ramen för en integrerad myndighet. Som jag har framhållit tidigare är kravet på besparingar starkt. Jag bedömer därför att det inte är möjligt att avstå från den besparing som den av utredningen föreslagna integrerade organisationen medför. En sammanslagning enbart av mobiliserings- och förvaltningsorganisationen som överbefälhavaren förordar eller en bibehållen myndighetsstruktur enligt chefens för marinen förslag ger enligt min mening inte så stora fördelar av lednings- eller förvaltningsmässig art att de motiverar de kostnader som dessa strukturer medför jämfört med de besparingar som en sammanslagen myndighet beräknas ge. En sammanslagen myndighet bör därför skapas.

Vad beträffar utbildningsorganisationen vid kustartilleriet i Göteborg föreslår utredningen att KA 4 skall vara kvar i kustartilleriets utbildningsorganisation med i stort sett samma utbildningsinriktning som nu. Överbefälhavaren anser däremot att KA 4 bör läggas ned och att endast kustartilleriets radarskola t.v. skall vara kvar på Kåringberget. I stället bör VKV flyttas från Säve till Kåringberget. Den för försvarsmakten planerade gemensamma medicinfackskolan bör enligt överbefälhavaren också lokaliseras till Kåringberget. Chefen för marinen anser att radarskolan och marinens sjukvårdsskola fortfarande skall vara lokaliserade till Göteborg. En fortsatt granskning av övrig utbildningsverksamhet vid KA 4:s skolor är enligt chefen för marinen nödvändig, bl.a. med hänsyn till hur befälsutbildningen skall organiseras i den nya befälsordningen och var försvarets medicinfackskola skall lokaliseras.

Utredningen har visat att de lokaler som kan frigöras vid KA 4 rymmer antingen VKV eller den föreslagna medicinfackskolan. En lokalisering av VKV till Kåringberget medför ett investeringsbehov av ca 25 milj. kr. Motsvarande kostnad för medicinfackskolan uppgår till ca 15 milj. kr. En sådan omlokalisering finner utredningen olönsam, både på kort och lång sikt. Utredningen föreslår därför att VKV ligger kvar i Säve och att KA 4:s storlek inte kopplas ihop med framtida beslut om medicinfackskolans lokalisering. Mark finns för att uppföra byggnader på Kåringberget, om det blir aktuellt att lokalisera medicinfackskolan till Göteborg.

För egen del finner jag att några ekonomiska vinster inte kan göras genom att flytta VKV från Säve till Kåringberget. VKV bör därför ligga kvar i Säve. När det sedan gäller frågan om vilken utbildning som skall vara förlagd till Kåringberget konstaterar jag att KA 4:s utbildningsorganisation i dag till större delen består av centrala skolor som är gemensamma för marinen och kustartilleriet. Grundutbildningen för Västra militärområdets krigsorganisation är bara en mindre del av utbildningsverksamheten. Därtill kommer den grundutbildning som bedrivs vid KA 4, nämligen utbildningen vid kustartilleriets radarskola och marinens sjukvårdsskola. Grundutbildningskontingenten tjänstgör samtidigt vid behov som övningstrupp till skolorna och svarar dessutom för erforderlig service till GbK/Fo 32:s mobiliserings- och förvaltningsdelar samt KA 4. En väsentlig kuppförsvarsuppgift kan även enligt min mening lösas av KA 4 året runt.

Enligt FFU är det inte lönsamt att flytta skolorna från Göteborg. Erforderliga utbildningsanordningar saknas i stor utsträckning vid de andra regementena. En flyttning torde därför medföra investeringskostnader vid andra förband. Minskningen enligt värnpliktsplanen av grundutbildningskontingenten till marinen med ca 1000 värnpliktiga t.o.m. budgetåret 1987/88 minskar kustartilleriets kontingent med högst 400 man. De lönsamhetsberäkningar som FFU har gjort med denna minskning som utgångsvärde visar att en principiellt ändrad utbildningsverksamhet på Kåringberget ändå inte ger några vinster, varken när det gäller skolutbildningen eller övrig grundläggande utbildning.

Med det beslutsunderlag som jag nu har tillgång till anser jag att kustartilleriutbildning för bl. a. Västra militärområdets behov skall bedrivas i Göteborg. Utbildningsorganisationens omfattning och storlek bör granskas närmare i samband med utformningen av detaljorganisationen mot bakgrund av det pågående arbetet med att utforma den nya befälsordningen för det militära försvaret. Ställning till medicinfackskolans lokalisering bör tas när pågående utredning har lämnat förslag om lokaliseringen.

Utredningen föreslår också att KA 4 t. v. skall vara en egen myndighet men att regementets ställning bör prövas i samband med detaljutformningen av den marina organisationen i Göteborg. Principiellt har utredningen den uppfattningen att samtliga kustartilleriregementen bör slås ihop med resp. kustartilleriförsvaret. Vissa stabsfunktioner kan då föras samman och renodlas. Därigenom kan viss personal sparas in. Utredningen föreslår därför att BK/Fo 15 och KA 2 i Karlskrona integreras och framhåller att inga särskilda förhållanden talar mot detta. Utredningen anser också att Stockholms kustartilleriförsvaret (SK) och Vaxholms kustartilleriregemente (KA 1) i princip bör integreras, även om det bör ske först efter viss utredning. Förutsättningarna för att integrera KA 4 i Göteborg är enligt utredningens mening något annorlunda därigenom att förbandet måste integreras med den av utredningen föreslagna sammanslagna myndigheten ÖrlB V – GbK/Fo 32. Utredningen menar att fortsatt detaljutredning får ge svar på frågan om vilken lösning som bör väljas.

För egen del anser jag att de skäl som ligger till grund för utredningens principiella ställningstagande är tillräckliga, både när det gäller organisationen i Karlskrona och i Göteborg. KA 2 bör därför integreras med BK/Fo 15. Jag anser inte heller att KA 4 bör vara kvar som självständig myndighet. Chefen för den integrerade myndigheten ÖrlB V – GbK/Fo 32 bör leda den utbildningsverksamhet som kommer att äga rum vid KA 4:s nuvarande anläggning på Kåringberget. Eftersom utredningen inte alls har studerat förhållandena vid SK och KA 1, anser jag att en integration där bör anstå till dess att det finns bättre underlag för beslut i frågan.

En myndighet bör sålunda skapas i Göteborg bestående av nuvarande Västkustens örlogsbas, Göteborgs kustartilleriförsvaret med Göteborgs och Bohus försvarsområde samt Älvsborgs kustartilleriregemente. Den sammanslagna myndighetens stabs- och förvaltningsorganisation jämte KA 4 bör lokaliseras till Kåringberget och delar av dess förvaltningsorganisation till Nya Varvet. Chefen för myndigheten bör tillhöra flottan eller kustartilleriet. Övriga chefsbefattningar inom myndigheten bör tillsättas så att erforderlig ledningskapacitet för krigsorganisationen erhålls. Det ankommer på regeringen att besluta om den närmare utformningen av organisationen.

För underhåll av vapen- och skeppsteknisk materiel i Göteborg disponerar ÖrlB V en förbandsbunden verkstad. Egna resurser för underhåll av telemateriel saknas, varför teleservicebasorganisationen utnyttjas för detta underhåll. Vid ÖrlB V minskas, som har framhållits tidiga-

re, underhållsverksamhetens omfattning till följd av krigsorganisationens utveckling. FFU har ifrågasatt om den framtida volymen på fartygsunderhållet blir tillräcklig för att medge en rationell underhållsproduktion inom ÖrlB V. Enligt FFU skulle det kunna vara aktuellt att minska ÖrlB V:s förbandsbundna verkstad och att därifrån flytta skeppstekniskt underhåll samt fartygsbundet vapen- och teletekniskt underhåll i en omfattning som motsvarar ca 50 personår (den arbetsinsats som krävs för general- och årsöversyner av ÖrlB V tilldelade fartyg och båtar) till endera ÖrlB O (Muskö) eller ÖrlB S pjäsverkstad och Karlskronavarvet (KkrV). På västkusten måste i så fall finnas kvar resurser för att stödja utbildnings- och övningsverksamheten på flottans fartyg och kustartilleriets båtar och för underhåll i samband med haverier och driftstörningar. För dessa uppgifter krävs ca 20 personår. En sådan verksamhet kan organiseras inom ÖrlB V – GbK/Fo 32 – KA 4. Utredningen tar inte ställning i denna fråga utan förutsätter att den granskas i samband med marinchefens och försvarets materielverks (FMV) utredning om ÖrlB V:s förbandsbundna verkstad.

Chefen för marinen anser att underhållsorganisationen i Göteborg av ekonomiska skäl skall dimensioneras med utgångspunkt i att general- och årsöversyner av fartyg flyttas till Östersjön. Härigenom kan balansen mellan Muskövarvet och KkrV tillgodoses och kostnaderna hållas nere. Underhållsorganisationens på västkusten främsta uppgift när det gäller fartygsunderhåll skall vara att svara för det omedelbara underhåll som krävs för utbildningen av patrullbåts-, minsvepar- och kustartilleriförband samt för kustflottans övningsverksamhet. Chefen för marinen anmäler att underhållsorganisationen i Göteborg under den kommande programplanepérioden fortlöpande kommer att anpassas i denna riktning under medverkan av FMV.

Jag har den uppfattningen att beslut nu bör fattas att i princip utforma organisationen för underhåll av vapen- och skeppsteknisk materiel i Göteborg på det sätt som chefen för marinen har föreslagit, även om konsekvenserna av en flyttning av fartygsunderhållet från västkusten inte har hunnit penetreras i alla detaljer. Härvid dimensioneras den förbandsbundna verkstaden med utgångspunkt i att generalöversyner och andra större arbeten på fartyg flyttas till Östersjön. Av ekonomiska skäl är det nödvändigt att snabbt anpassa underhållsorganisationen till den minskade krigsorganisationen på västkusten. Hänsyn bör därvid tas till behovet av att – förutom med civila resurser – stödja mobiliseringen av hjälpfartygsförband och underhållet av de stridsfartygsförband som i vissa lägen skall kunna utnyttjas på västkusten. Det ankommer på regeringen att besluta om organisationens omfattning.

Beträffande förslaget att lägga ned F 1 i Västerås konstaterar utredningen att ekonomiska förhållanden tvingar fram indragning av ytterligare en flottiljadministration. Detta medför en allvarlig effektförlust i operativt avseende och en minskad handlingsfrihet för flygvapnets krigs-

förband. Vid valet av flottilj för nedläggning måste därför enligt utredningen de militära effektivitetskraven väga tyngre än de allmänt samhällliga kraven. Vid sin granskning av de operativa förhållandena har utredningen funnit att valet måste stå mellan jaktflottiljerna F 1 i Västerås, F 10 i Ängelholm, F 16 i Uppsala och F 17 i Ronneby. Vid utredningens fortsatta granskning av dessa fyra flottiljer – där militära faktorer har vägts mot allmänt samhällliga faktorer såsom regionalpolitiska förhållanden, markfrågor, flygbuller och konsekvenser för berörd personal – har de operativa och ekonomiska faktorerna pekat på F 1. De regionalpolitiska faktorerna motsäger inte detta resultat. Utredningen föreslår därför att F 1 läggs ned. Utredningen förutsätter att flygplatsen behålls som krigsflygbas.

Både överbefälhavaren och chefen för flygvapnet biträder FFU:s förslag liksom huvudparten av de övriga remissinstanserna. Invändningar kommer från länsstyrelsen i Västmanlands län, Västerås kommun och Västerås Socialdemokratiska Arbetarekommun, vilka anser att det med hänsyn till de regionalpolitiska förhållandena i länet och kommunen är klart olämpligt att dra in F 1, men att alternativ verksamhet måste tillföras Västerås och länet om F 1 ändå läggs ned. TCO-S vill att resultatet av försvarskommitténs arbete skall avvaktas innan något beslut om nedläggning av ytterligare en flottilj fattas. SACO/SR och de lokala personalorganisationerna vid F 1 anser det motiverat med en förnyad prövning av vilken flottilj som bör väljas.

För egen del anser jag att det av ekonomiska skäl är nödvändigt att nu besluta om nedläggning av ytterligare en flottiljadministration. Det förslag som utredningen har lagt fram innebär att nackdelarna från operativa och regionalpolitiska synpunkter liksom för personalen enligt min mening blir mindre än vid något annat möjligt alternativ. Jag förordar därför att Västmanlands flygflottilj (F 1) läggs ned men att flottiljens flygplats behålls som krigsflygbas.

Beräffande genomförandet av förslagen framhåller FFU att det är angeläget att beslut fattas snabbt om strukturen i stort vid de marina myndigheterna i Karlskrona och Göteborg så att nödvändigt detaljarbete kan komma i gång tidigt. Eljest försenas utfallet av de föreslagna besparingsåtgärderna. Enligt utredningen vore det också olyckligt för den anställda personalen om osäkerheten om verksamhetens framtida inriktning och organisation förlängdes.

FFU anser att genomförandet är mera komplicerat för flygvapnets del än för marinens, eftersom det gäller nedläggning av ett förband. Erfarenheterna från tidigare förbandsnedläggningar tyder på att fyra år räknat från tidpunkten för beslut om nedläggning allmänt sett är en lämplig avvecklingstid. FFU anser därför att F 1 bör läggas ned den 1 juli 1983.

Utredningens synpunkter på tiden för genomförandet av förslagen godtas i stort sett av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan.

Enligt min mening bör de föreslagna organisationsförändringarna ge-

nomföras skyndsamt, bl.a. för att snabbt uppnå de avsedda besparingarna. Jag vill särskilt framhålla nödvändigheten av att bygga ut Rosenholm så att anläggningen i Gräsvik kan läggas ned så snart som möjligt.

De föreslagna åtgärderna jämte vissa rationaliseringsåtgärder och anpassning med hänsyn till ändrade uppgifter innebär enligt utredningen när åtgärderna är genomförda en besparing som för marinens del i Karlskrona uppgår till nära 10 milj. kr. för budgetår, varvid personalbehovet minskar med ca 140 anställda, och i Göteborg till drygt 13 milj. kr. för budgetår med ett minskat personalbehov av ca 195 anställda. Vid flygvapnet sparas ca 28 milj. kr. per budgetår, varvid personalbehovet minskar med ca 250 anställda. Tillsammans utgör besparingarna ca 50 milj. kr. per budgetår och minskningen av personalbehovet ca 585 anställda. Härtill kommer de besparingar som kan bedömas uppstå genom förslaget om minskning av ÖrlB V:s verkstadsavdelning i Göteborg.

Utredningen har uppskattat behovet av investeringsmedel, där huvuddelen krävs för byggnadsåtgärder, till ca 50 milj. kr. i Karlskrona för att kunna lägga ned anläggningen i Gräsvik och till knappt 10 milj. kr. i Göteborg för att slå samman ÖrlB V och GbK/Fo 32 till en myndighet. Inom flygvapnet beräknas engångskostnaderna huvudsakligen för flyttning och avveckling av personal uppgå till omkring 15 milj. kr. för att kunna lägga ned F 1 i Västerås.

Jag vill erinra om att det krävs investeringar för att besparingar skall bli möjliga. Medel för att genomföra förslagen behövs dessutom i en nära framtid medan besparingarna erhålls betydligt senare. Detta får enligt min mening inte hindra att de föreslagna åtgärderna, som syftar till att behålla den långsiktiga balansen mellan freds- och krigsorganisationen, genomförs. Det är också angeläget att de besparingar som kan uppnås genom de åtgärder som jag nu har förordat inom marinens och flygvapnets fredsorganisation liksom genom de organisationsförändringar inom armén som riksdagen tidigare har beslutat om (prop. 1977/78:65, FöU 1977/78:11, rskr 1977/78:173) kan tas till vara för krigsorganisationens utveckling på lång sikt.

Som jag har förordat tidigare bör de föreslagna åtgärderna genomföras snabbt. Jag anser därför att investeringsmedel för marinens del bör planeras in med början redan budgetåret 1981/82. Detta innebär en tidigareläggning med ett år i förhållande till överbefälhavarens planering. Jag återkommer i det ordinarie budgetarbetet med förslag hur en sådan tidigareläggning bör ske.

Utredningens förslag innebär vidare att de anställda vid myndigheterna i Karlskrona och Göteborg kan behålla sina bostadsorter. Besvärliga omställningsproblem kan därför enligt FFU undvikas. Nedläggningen av F 1 innebär att antalet anställda minskar med ca 250 och att ca 80 anställda måste omfördelas till andra militära myndigheter. Utredningen förutsätter att personalminskningen både vid marinen och flygvapnet sker genom na-

turlig avgång och en effektiv omplaceringsverksamhet. Enligt utredningen är det också viktigt att berörd personal får medverka tidigt i planläggningen. Särskilda åtgärder bör vidtas för att underlätta övergången för den personal som berörs. De remissinstanser som har uttalat sig i frågan anser att utredningens förslag är realistiskt.

Jag förutsätter att de problem som kan uppstå för personalen begränsas så långt som det är möjligt. Jag utgår vidare från att organisationsförändringarna i Karlskrona och Göteborg genomförs i nära samverkan mellan militära myndigheter, statens personalnämnd, försvarets personalnämnd och berörda personalorganisationer. De förutsatta personalminskningarna bör liksom tidigare genomföras i samband med naturlig avgång och i förening med en effektiv omplaceringsverksamhet.

När det gäller Västerås anser jag att läget är annorlunda än i Göteborg och Karlskrona därför att en militär anläggning skall överges och att viss personal förutsätts flytta från orten. Civil flygtrafik skall kunna bedrivas också när den militära verksamheten har avvecklats. I fortsättningen kommer endast en bastropp ur flygvapnet att vara förlagd till Västerås. Mot denna bakgrund finns det enligt min mening skäl att i särskild ordning överväga hur de tillgångar som lämnas skall kunna nyttiggöras på annat sätt. Enligt vad jag har inhämtat kommer chefen för arbetsmarknadsdepartementet att föreslå regeringen att en särskild arbetsgrupp tillkallas för att bevaka sysselsättningsutvecklingen på orten och följa den samlade planeringen av avvecklingen. I arbetsgruppen kommer att ingå företrädare för kommunen samt för berörda myndigheter och personalorganisationer. Liksom i Göteborg och Karlskrona bör dock ansvaret för avvecklingen och genomförandet av organisationsförändringarna ligga hos de militära myndigheterna i nära samverkan med tidigare angivna myndigheter och personalorganisationer.

Flera remissinstanser har tagit upp frågan om förmåner till den personal som berörs av de föreslagna åtgärderna. Sådana frågor bör i sedvanlig ordning bli föremål för förhandling mellan statens arbetsgivarverk och personalorganisationerna. Jag vill dock erinra om att trygghetsavtalets bestämmelser om bl.a. årlig ersättning numera är tillämpliga på såväl civil som militär och civilmilitär personal.

Beträffande tidsplan för att genomföra organisationsförändringarna föreslår jag att tidpunkten för indragning av F 1 fastställs till den 1 juli 1983. Tidsplan för övriga organisationsförändringar bör fastställas av regeringen.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de förslag till ändringar i marinens och flygvapnets fredsorganisation som jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra vad jag har förordat.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden lagt fram.

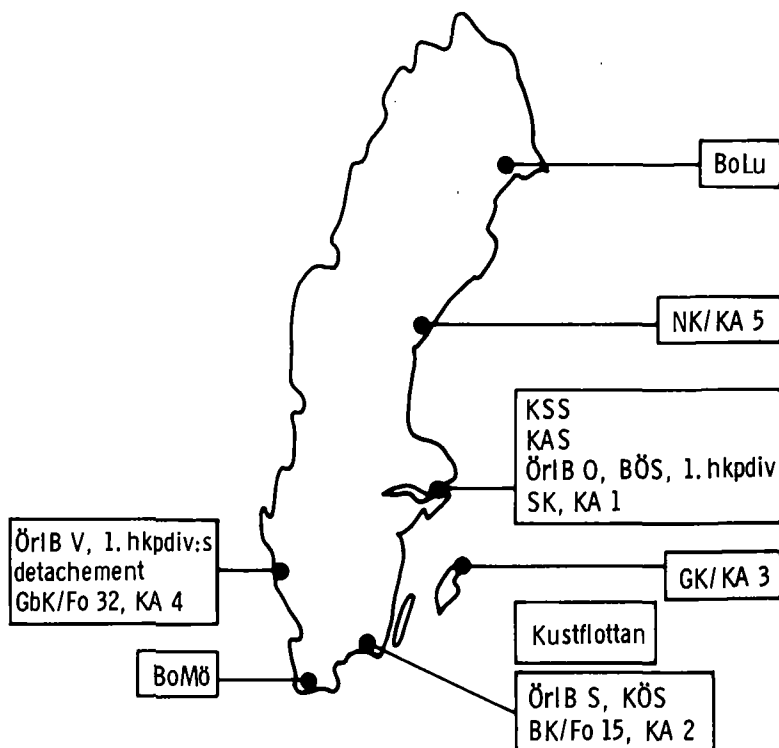
Nuvarande organisation

Den del av fredsorganisationen vid marinen och flygvapnet som försvarrets fredsorganisationsutredning (FFU) har ägnat särskilt intresse redovisas i det följande.

1 Marinen

1.1 De berörda myndigheternas lokalisering och uppgifter

Av bilden och det följande textavsnittet framgår de berörda marina myndigheternas lokalisering samt uppgifter i stort.

Örlogsbaser (ÖrlB S, ÖrlB V och ÖrlB O) och kustartilleriförsvaret (BK, GbK, SK, GK och NK) är underställda militärbefälhavare (GK är dock underställt chefen för Gotlands militärkommando) men lyder under chefen för marinen i fråga om utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal.

Integration mellan kustartilleriförsvaret och försvarsområden finns vid BK/Fo 15 samt GbK/Fo 32. Nuvarande organisation för örlogsbaser och kustartilleriförsvaret fastställdes år 1973 (OLLI-marinen).

Örlogsskolor (KÖS och BÖS) och helikopterdivision (1. hkpdiv. med detachment) är underställda örlogsbaschefer men lyder under chefen för marinen i fråga om centralt organiserad utbildning och försök. KÖS organisation fastställdes år 1958 och BÖS organisation år 1963. Helikopterdivisionen ingår i försöksverksamhet med gemensam organisation för försvarets tunga helikoptrar m.m.

Kustartilleriregementen (KA 1 - KA 5) är underställda kustartilleriförsvarschefer och saknar egna förvaltningsresurser. KA 3 och KA 5 är integrerade med kustartilleriförsvaret (GK/KA 3 och NK/KA 5) och har gemensam chef och stab med dessa. Nuvarande organisation för kustartilleriregemente fastställdes åren 1960 och 1973 (regementsstab).

Marina bevakningsområden (BoMö och BoLu) är underställda militärbefälhavare och saknar egna förvaltningsresurser.

Kustflottan (Kfl), kustartilleriets skjutskola (KAS) samt sjökrigsskolan (KSS) är underställda chefen för marinen. Kfl och KAS understöds i förvaltningshänseende av örlogsbaser resp. kustartilleriförsvaret.

1.2 Stabs- och förvaltningsorganisationen i Karlskrona

ÖrIB S och KÖS

BK/F0 15 med KA 2

Chef		
Stab	60	54
Teknisk förvaltning	239	230 1/2
Intendenturförvaltning	54	14
Sjukvårdsförvaltning	22	115
Ekipageavdelning	81	14
Förrådsavdelning	89	54
Kameralavdelning	33	313
Karlskrona radio	7	
Ruda radio	9	
KÖS	368 1/2	
	<u>959 1/2</u>	<u>799 1/2</u>

Chef
Stab
Materiel-enhet
Sjukvårds-enhet
Fort- och byggnads-enhet
Kameral-enhet
Verkstads-enhet
KA 2

Anmärkning

Siffrorna avser antalet tjänster enligt fastställd organisation. Lokalvårdspersonal, viss ekonomipersonal, anställda elever vid KA 2 och värnpliktig personal har inte medtagits

1.3 Stabs- och förvaltningsorganisationen i Göteborg

ÖrIB V

GbK/Fo 32 med KA 4

Chef		
Stab	45	51 1/2
Teknisk förvaltning	97 1/2	217 1/2
Intendenturförvaltning	24 1/2	17
Sjukvårdsförvaltning	6	89
Verkstadsavdelning	114	14 1/2
Ekipageavdelning	44	245
Förrådsavdelning	52 1/2	
Kameralavdelning	20	
Baskompani Gullmarn	12 1/2	
Älvsborgs radio	8	
Hkpdetachment	65	
	<hr/>	<hr/>
	489	634 1/2

Chef
Stab
Materiel-enhet
Sjukvårds-enhet
Fort- och byggenhet
Kameral-enhet
KA 4

Anmärkning

Siffrorna avser antalet tjänster enligt fastställd organisation. Lokalvårdspersonal, viss ekonomipersonal, anställda elever vid KA 2 och värnpliktig personal har inte medtagits

1.4 Undantagna enheter

Med hänsyn till FFU:s inriktning av sitt arbete och till andra pågående utredningar har följande marina enheter undantagits, nämligen

– GK/KA 3 i fråga om stabs- och förvaltningsorganisationen. FFU har i delbetänkande 10 (Ds Fö 1974:1) avgett förslag om fredsorganisationen på Gotland, vilket delvis har lett till beslut. Överbefälhavaren har därefter fått regeringens uppdrag att utreda vissa frågor som bl.a. berör GK/KA 3:s uppgifter och ställning. Detta ärende bereds f.n. inom försvarsstaben och torde överlämnas till regeringen inom kort.

– Kfl. I del I av sitt slutbetänkande har FFU behandlat flottans utbildningsorganisation och bl.a. framhållit att Kfl bör vara kvar som sammanhållet utbildningsförband i fred. Kfl:s lydadsförhållande har därefter behandlats av försvarsmaktens ledningsutredning och riksdagen (FöU 1977/78:9, rskr 1977/78:174) har beslutat om dess ställning med anledning av prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m.m. Kfl saknar, som har framhållits tidigare, egna verkställande förvaltningsresurser.

– KAS, som har till uppgift att vidareutbilda befäl vid kustartilleriet. Skolan är vintertid förlagd till Stockholm i anslutning till marinistaben. Kursverksamheten genomförs under ca sju månader om året och förläggs huvudsakligen till kustartilleriets fredsförband, varvid erforderlig utrustning och förvaltning erhålls på platsen.

– BoMö och BoLu, som är små enheter vilka inte har några uppgifter i fråga om mobilisering och därmed sammanhängande förvaltning.

– 1. hkpdiv. och dess detachement i Säve, som ingår i pågående försök med gemensam organisation för försvarets tunga helikoptrar. Försöksperioden sträcker sig till den 1 juli 1979, varefter överbefälhavaren skall komma in med de förslag i fråga om organisation m.m. som försöken kan föranleda.

2 Flygvapnet

2.1 Västmanlands flygflottilj (F 1) i Västerås

Västmanlands flygflottilj (F 1) är förlagd till Hässlö ca 5 km sydost om Västerås centrum. Den ligger i Östra militärområdet.

F 1 är år 1978 en jaktflottilj med två divisioner utrustade med flygplan J 35 F. Vid flygfältet finns en civil flygstation. Reguljär luftfart bedrivs dagligen av SAS. Härtill kommer tung chartertrafik och taxifyg.

F 1 är sektorflottilj för luftförsvarssektor O 5. Dess ansvar för krigs- och mobiliseringsplanläggning samt förvaltning, bl.a. av friliggande stridslednings- och luftbevakningsanläggningar i fredsdrift, är mycket stort.

Utbildningsförhållandena för flygutbildningen är goda. Tillgång till öv-

ningsområden finns nära basen. Stridsledningsmöjligheterna i området är också goda.

Antalet anställda var den 1 januari 1978 enligt uppgift från flygstaben ca 970, varav ca 400 vid Hässlö och ca 570 på platser utanför anläggningen. Av de senare tillhör ca 350 mellersta teleservicebasen (TSB-M). Personal-läget är gott och överensstämmer i princip med personalförteckningen.

Kasern- och flygfältsområdet upptar en yta av ca 450 ha. Flygfältet har en start- och landningsbana som är 2 500 m lång. Huvuddelen av byggnaderna är uppförda åren 1943–1944. Byggnaderna har inte genomgått normal modernisering, varför en betydande iståndsättning krävs. Hangarerna och flygverkstaden är omoderna, starkt nedslitna och olämpliga för flygplan 37. Flottiljen är till en del lokaliserad på Västerås vattentäkt, vilket enligt fortifikationsförvaltningen kommer att kräva kostsamma miljövårdsåtgärder. På grundval av uppgifter om bedömt investerings- och iståndsättningsbehov för perioden 1978/79–1993/94 som har lämnats av chefen för flygvapnet och fortifikationsförvaltningen har FFU beräknat kostnaderna till ca 170 milj. kr.

2.2 Skånska flygflottiljen (F 10) i Ängelholm

Skånska flygflottiljen (F 10) är belägen vid Barkåkra ca 6 km norr om Ängelholm. Den ligger i Södra militärområdet.

F 10 är år 1978 en jaktflottilj med tre divisioner utrustade med flygplan J 35 F. Vid flygfältet finns en civil flygstation. Linjeflyg utnyttjar flygfältet för sin reguljära flygtrafik.

F 10 är sektorflottilj för luftförsvarssektor S 1. Flottiljens ansvar för krigs- och mobiliseringsplanläggning samt förvaltning, bl.a. av friliggande stridslednings- och luftbevakningsanläggningar i fredsdrift, är mycket stort.

Utbildningsförhållandena för flygutbildning är i stort sett goda. Övningsområdena ligger med hänsyn till civilt kontrollerat luftrum och F 5:s flygövningsområde i nordostlig riktning från flottiljen och an- och återflygningssvägar kan delvis bli långa. Stridsledningsmöjligheterna är goda.

Antalet anställda var den 1 januari 1978 ca 1 150, varav ca 475 vid Barkåkra och ca 675 (varav ca 325 i södra teleservicebasen – TSB-S) på platser utanför Barkåkra. Personalläget är gott med viss övertalighet i förhållande till organisationen.

Kasern- och flygfältsområdet upptar en yta av ca 400 ha. Flygfältet har två korsande start- och landningsbanor som är ca 2 000 resp. ca 1 950 m långa. Huvuddelen av byggnaderna är uppförda åren 1943–1944. Byggnaderna är f.n. i behov av relativt omfattande underhålls- och iståndsättningsåtgärder. Hangarer och flygverkstad är omoderna och nybyggnad krävs vid införandet av flygplan JA 37. På grundval av uppgifter om inves-

terings- och iståndsättningsbehov för perioden 1978/79-1993/94 har FFU beräknat kostnaderna till 140 milj. kr.

2.3 Upplands flygflottilj (F 16) i Uppsala

Upplands flygflottilj (F 16) är belägen ca 3 km nordväst om Uppsala centrum. Flygfältet gränsar till Europaväg 4 norr om Uppsala. Flottiljen ligger i Östra militärområdet.

F 16 är en jaktflottilj med två divisioner utrustade med flygplan J 35 F. Till F 16 är även förlagt typinflygningskedet (TIS) på flygplan 35. För denna verksamhet disponerar flottiljen ett antal flygplan SK 35 C (tvåsitsigt skolflygplan).

F 16 är inte regelbundet upplåtet för civil flygverksamhet. Allmänflyget disponerar i stället det kommunägda Sandbro flygfält ca 3 km norr om F 16.

I F 16:s organisation ingår en stridslednings- och luftbevakningsenhet, varför flottiljen har ansvar för förbandsproduktion och förvaltning vid ett antal verksamhetsställen utanför flottiljen.

Utbildnings- och stridsledningsförhållandena för flygutbildning är goda med god tillgång till övningsområden. Samordningen med den civila luftfarten på Arlanda medför inga märkbara inskränkningar för flygtrafikverksamheten vid F 16.

Antalet anställda var den 1 januari 1978 ca 500, varav ca 450 inom flottiljområdet. Personalläget är gott.

Kasern- och flygfältsområdet upptar en yta av ca 675 ha. Flygfältet har två korsande landningsbanor som är 2 000 resp. 1 930 m långa. Huvuddelen av byggnaderna är uppförda åren 1943-1944. Kasernbeståndet genomgår f.n. en omfattande renovering.

Flottiljen har berghangar. Ovan jord finns såväl ett antal jordtäckta betonghangarer som en hangar av trä. Den senare utnyttjas för betjäning av skolflygplan i F 20:s flygverksamhet. Flottiljverkstaden är nybyggd och anpassad för en division utrustad med flygplan JA 37. En ny hangar behövs vid införandet av flygplan JA 37.

Inom F 16:s kasernområde ligger även F 20, flygvapnets krigsskola. Chefen för F 20 lyder direkt under chefen för flygvapnet men är för sin verkställande förvaltning, bl.a. lokalförsörjning, hänvisad till F 16. För sin flygtjänst betjänas F 20 av ett stationskompani ur F 16.

På grundval av uppgifter om investerings- och iståndsättningsbehov för perioden 1978/79-1993/94 har FFU beräknat kostnaderna till 75 milj. kr.

2.4 Blekinge flygflottilj (F 17) i Ronneby

Blekinge flygflottilj (F 17) är förlagd till Kallinge ca 5 km norr om Ronneby centrum. Flottiljen ligger i Södra militärområdet. Den är fr.o.m. den 1 juli 1978 sektorflottilj för luftförsvarssektor S 2.

Flottiljen har fr.o.m. den 1 juli 1978 en jaktdivision utrustad med flygplan S 37. Till flottiljen är förlagd en tung helikoptergrupp samt en helikoptergrupp ur TSB-S.

Vid F 17:s flygfält finns en civil flygstation som betjänar reguljär civil luftfart, tungt charterflyg och allmänflyg.

Flottiljens ansvar för mobiliserings- och krigsplanläggning samt förvaltning, bl.a. av friliggande stridslednings- och luftbevakningsanläggningar i fredsdrift, är stort.

Betingelserna för flygutbildningen är i huvudsak goda med god tillgång till luftrum. En stor del av flygövningarna kan bedrivas över hav. Stridsledningsmöjligheterna är goda. Flottiljen har två skjutmål i Blekinge skärgård.

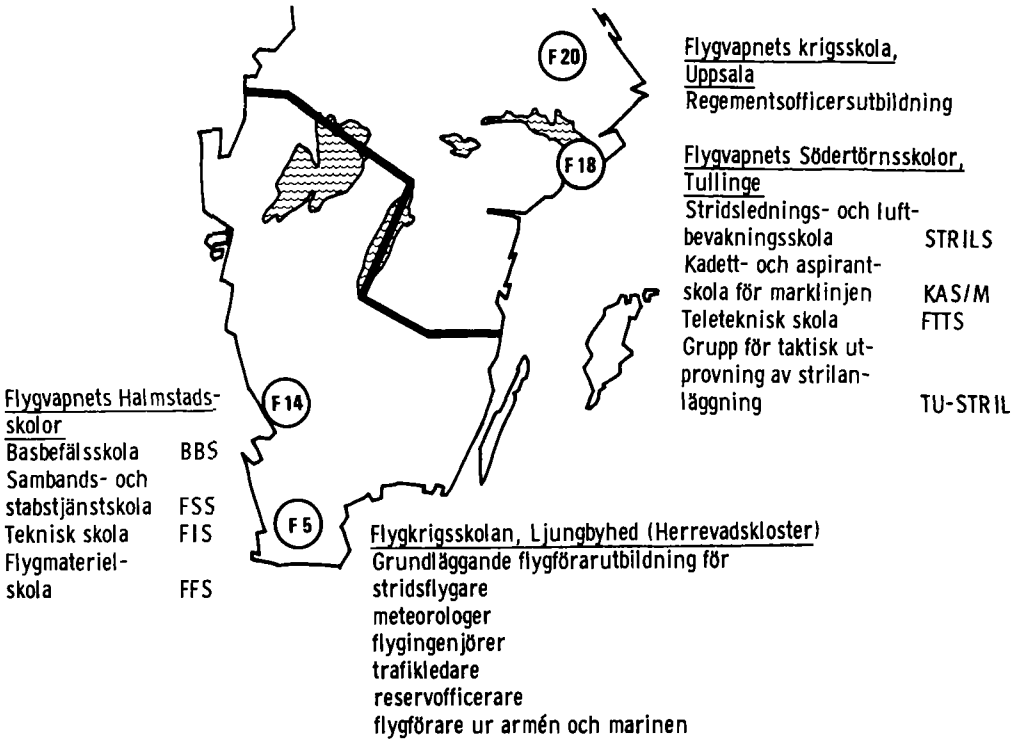
Antalet anställda den 1 januari 1978 var enligt uppgift från flygstaben ca 450, av vilka ca 420 vid anläggningen och 30 på plats utanför denna. Vid övertagandet av sektoransvar samt en stridslednings- och luftbevakningsenhet från F 12 den 1 juli 1978 tillkommer ca 100 personer med placering huvudsakligen utanför kasernområdet. Personalläget är gott. Viss övertalighet på personal finns och bedöms komma att öka genom överförande av personal i samband med nedläggningen av F 12.

Kasern- och flygfältsområdet omfattar en yta av ca 440 ha. Flygfältet har en start- och landningsbana i nord-sydlig riktning som är 2 300 m lång.

Flertalet av flottiljens byggnader uppfördes åren 1945–1946 och är till övervägande del av god standard. För anpassning till flygplan 37 har en ny hangar byggts och nybyggnad av en tillsynsverkstad och ytterligare en hangar pågår resp. är beslutad.

På grundval av uppgifter om investerings- och istandsättningsbehov under perioden 1978/79–1993/94 har FFU beräknat kostnaderna till ca 125 milj. kr.

2.5 Flygvapnets skolorganisation

*Bilaga 2***Sammanfattning av försvarets fredsorganisationsutrednings överväganden**

Den sista etappen av utredningsarbetet har försvarets fredsorganisationsutredning (FFU) ägnat åt marinens och flygvapnets fredsorganisation på lägre regional och lokal nivå. I fråga om marinen har FFU tidigare redovisat utgångsvärden och vissa överväganden i Slutbetänkande del 1 och del 2.

1 Marinen**1.1 Bakgrund**

Det fortsatta arbetet har främst avsett stabs- och förvaltningsorganisationen. Marinens utbildningsorganisation har FFU behandlat utförligt i tidigare betänkanden, men förändrade utgångsvärden i fråga om krigsorganisationens utveckling och utbildningsverksamhetens omfattning har föranlett FFU att ånyo pröva giltigheten av tidigare dragna slutsatser.

1.2 Principiella synpunkter

Flottans utbildningsorganisation är i stort sett rationellt uppbyggd. Karlskrona örlogsskolor och Berga örlogsskolor bör vara kvar som centrala utbildningsanstalter och utbildningen ombord bör alltjämt ske i ett sammanhållet utbildningsförband, kustflottan. Inom kustartilleriet sker utbildningen till stor del vid de fasta krigsförbandens grupperingsplatser. Sambandet mellan utbildningsverksamheten och övrig förbandsproduktion är starkt. FFU anser det vara mest rationellt att behålla fem utbildningsenheter med nuvarande lokalisering i anslutning till mobiliserings- och förvaltningsmyndigheterna. Befälsordningsreformen innebär relativt stora förändringar, främst i flottans rekrytering och utbildning av anställt befäl. Det organisatoriska arbetet med att genomföra befälsutbildningen bör enligt FFU:s mening inriktas så att sjökrigsskolans anläggningar i Täby kan avvecklas.

Stabs- och förvaltningsorganisationen för örlogsbaser och kustartilleriförsvar fastställdes senast år 1973 (OLLI). Därvid behölls vid örlogsbaserna i allt väsentligt 1966 års struktur medan kustartilleriförsvaren fick en sektionsindeldad stab och en integrerad materielförvaltning. FFU anser mot bakgrund av erfarenheterna från nuvarande organisation, besparingskraven och krigsorganisationens utveckling att förvaltningsorganisationen vid örlogsbaserna bör integreras ytterligare. Den struktur som tillämpas vid försvarsområdesregementena i armén och vid

kustartilleriförsvaren är dock mindre väl lämpad för örlogsbaserna enligt FFU:s mening. En bättre lösning är att slå samman intendenturförvaltningen och förrådsavdelningen till en enhet, huvudsakligen riktad mot beståndsförvaltning. Vidare bör underhållsproduktionen, som engagerar den tekniska förvaltningen och verkstadsavdelningen (motsvarande), föras ihop organisatoriskt under örlogsbaschefen, varvid motsvarande organisation vid flygvapnets flottiljer lämpligen bör utgöra förebild.

Kustartilleriförsvaret och kustartilleriregementen är i två fall integrerade med gemensamma chefer, staber och förvaltningar. Tre regementen är egna myndigheter, underställda resp. kustartilleriförsvaret. FFU anser att en integrerad organisation i princip är att föredra med hänsyn till uppgifterna. Härigenom åstadkoms en renodling av förekommande stabsfunktioner.

Behovet av samverkan mellan örlogsbaser och kustartilleriförsvaret är stort. FFU bedömer att detta behov kommer att öka genom förestående personalminskningar i milostabsorganisationen och genom strävan att decentralisera beslutsbefogenheter från central och högre regional nivå till lägre regionala myndigheter. En ökad organisatorisk samordning bör mot bakgrund härav och av ekonomiska skäl eftersträvas.

1.3 Förslag till förändringar av den marina organisationen i Karlskrona

FFU föreslår följande strukturella förändringar vid de marina myndigheterna i Karlskrona.

- Karlskrona örlogsskololor (KÖS) förvaltningsenheter förs över till Sydkustens örlogsbas (ÖrLB S).
- ÖrLB S förvaltningsorganisation integreras ytterligare genom att intendenturförvaltning och förrådsavdelning slås samman.
- Karlskrona kustartilleriregemente (KA 2) slås ihop med Blekinge kustartilleriförsvaret jämte Karlskrona försvarsområde (BK/Fo 15) till en myndighet.
- Verkstadsenheten vid BK/Fo 15 organiseras som en sektion ingående i materielenheten.

Beträffande olika enheters lokalisering i Karlskrona föreslår FFU att KA 2:s anläggningar i Gräsvik avvecklas, varvid huvuddelen av KA 2:s utbildningsverksamhet förläggs till Rosenholm och Kungsholms fort.

Dessa förslag jämte vissa rationaliseringsåtgärder och anpassning med hänsyn till ändrade uppgifter innebär en årlig besparing på nära 10 milj. kr., varvid personalbehovet minskar med ca 140 anställda. Härtill kommer redan inplanerad personalminskning som följd av tidigare fattade beslut.

1.4 Förslag till förändringar av den marina organisationen i Göteborg

FFU föreslår följande strukturella förändringar.

- Västkustens örlogsbas (ÖrLB V) och Göteborgs kustartilleriförsvaret jämte

Göteborgs och Bohus försvarsområde (GbK/Fo 32) slås ihop till en integrerad myndighet i fred, organiserad på stab, materielenhet, sjukvårdsenhet, fortifikations- och byggnadsenhet, kameralenhet, baskompanier, Älvsborgs radio samt 1. helikopterdivisionens detachement i Säve.

- Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4) förblir t.v. egen myndighet men regementets ställning studeras ytterligare i samband med organisationens detaljutformning.

Beträffande lokaliseringen av de olika enheterna föreslår FFU att stabsorganisationen jämte KA 4 och vissa värnpliktsförläggningar lokaliseras till Kärningberget och att förvaltningsorganisationen med vissa undantag lokaliseras till Nya Varvet samt att baskompani Gullmarn och 1. helikopterdivisionens detachement behåller nuvarande lokalisering.

Dessa förslag jämte vissa rationaliserings- och anpassningsåtgärder innebär en årlig besparing på drygt 13 milj. kr., varvid personalbehovet minskar med ca 195 anställda. Härtill kommer redan inplanerad personalminskning som följd av tidigare fattade beslut.

Västra värnpliktskontoret bör vara kvar på Säve tillsammans med bl.a. helikopterverksamheten och basplutonen ur flygvapnet. I fråga om den för försvarsmakten gemensamma medicinfackutbildning som övervägs saknas ännu underlag för att slutligt utvärdera olika lokaliseringsalternativ. Klart är dock enligt FFU att en eventuell förläggning till Göteborg inte blir billigare totalt sett av att utbildningsverksamheten vid KA 4 minskar. FFU anser att KA 4 i stort sett skall behålla nuvarande utbildning.

1.5 Genomförande m.m.

Organisationsförändringarna i Karlskrona och Göteborg måste genomföras snabbt för att fastställda personalminskningsmål inom marinen skall kunna uppnås. Det är med hänsyn till detta och till berörd personal angeläget med ett tidigt beslut om strukturen i stort. FFU anser att detaljorganisationen och den långsiktiga lokalplaneringen bör tas upp i ett sammanhang så snart beslut i strukturfrågorna föreligger och förutsätter att detta arbete i sedvanlig ordning ankommer på ansvariga myndigheter.

Byggnadsåtgärder krävs främst för att kunna avveckla en anläggning i Karlskrona och i någon mån för att tillgodose det lokalbehov som föranleds av föreslagna organisationsförändringar. Behovet av investeringsmedel för detta har inte inplanerats i erforderlig omfattning. Hur resurser skall frigöras och i vilken takt detta kan ske kan FFU inte avgöra, eftersom detta måste bedömas parallellt med planeringsförutsättningarna i övrigt för försvaret.

Stabs- och förvaltningsorganisationen vid Ostkustens örlogsbas och Stockholms kustartilleriförsvar med KA 1 bör ses över i ett sammanhang

med utgångspunkt i den principiella inriktning som FFU föreslår. Denna översyn kan påbörjas när beslut föreligger om strukturen i stort i Karlskrona och Göteborg.

2 Flygvapnet

2.1 Bakgrund

FFU anmälde i delbetänkande nr 9 (Flygvapnet:5) i november 1973 att utredningen hade slutfört sina uppdrag i fråga om flygvapnet. I slutbetänkande del I: Utgångsvärden i mars 1976 behandlades därför endast utgångsvärden rörande armén och marinen. När nu enligt direktiven ekonomiska förhållanden tvingar fram överväganden rörande möjligheterna till ytterligare besparingar inom flygvapnet har utgångsvärdena hämtats ur delbetänkande nr 9.

Med utgångspunkt i detta betänkande – där FFU föreslog att två flottilj-administrationer skulle läggas ned medan man borde avvakta med nedläggning av en tredje – har FFU tolkat regeringens direktiv år 1977 så att utredningen nu skall föreslå ytterligare en flottiljadministration till indragning. Det ekonomiska läget i allmänhet medför att FFU anser sig behöva granska även andra möjligheter till besparingar av strukturell art än indragning av en flottiljadministration.

2.2 Förslag till indragning av en flottilj

FFU har funnit att valet måste stå mellan fyra jaktflottiljer i Mellan- och Sydsverige. Två av dessa, F 1 i Västerås och F 16/ F 20 i Uppsala, ligger inom den blivande luftförsvarssektorn Mitt. De två återstående, F 10 i Ängelholm och F 17 i Ronneby, ligger inom den blivande sektorn Syd.

FFU har beräknat de ekonomiska konsekvenserna av att lägga ned endera av dessa fyra flottiljer. FFU konstaterar att F 16 är den flottilj som ger den minsta besparingen, ca 22 milj. kr. per år. Beträffande övriga flottiljer erhålls på lång sikt i stort sett samma besparingseffekt, vilken flottilj som än väljs (F 1 ca 28, F 10 ca 27 och F 17 ca 26 milj. kr. per år).

Inom sektor Syd finns totalt bara två jaktflottiljer medan sektor Mitt innehåller tre. En indragning av en jaktflottilj i sektor Syd skulle innebära ett onödigt stort risktagande från skyddssynpunkt. Allt jaktflyg skulle då i fredstid vara lokaliserat till endera Ronneby eller Ängelholm. Handlingsfriheten beträffande en nionde jaktdivision skulle gå förlorad.

Valet bör således göras inom sektor Mitt mellan F 1 och F 16. Operativa skäl talar för att F 16 behålls i fredsoorganisationen, bl.a. därför att flottiljen har högre skyddsnivå än F 1. Berghangarer använda i fred har hög beredskap och ger utan särskilda åtgärder gott skydd vid överraskande anfall.

Ekonomiska skäl talar också för att F 16 behålls i fredsorganisationen framför F 1, eftersom flygvapnets krigsskola (F 20) måste flyttas till någon annan flottilj om F 16 läggs ned. Då uppstår ett investeringsbehov inom den närmaste tiden av ca 25 milj. kr. Något sådant behov uppstår inte om F 1 läggs ned. F 1 ger därtill större besparing.

De militära faktorerna pekar således åt samma håll, nämligen mot Västmanlands flygflottilj (F 1) i Västerås. Operativt blir olägenheterna minst. Ekonomiskt blir besparingen något större än om någon av de andra flottiljerna skulle läggas ned. Stora investeringar kan undvikas.

De regionalpolitiska bedömningar som har gjorts visar att Ronneby inte bör väljas. Ängelholm bör undvikas. Särskilt Uppsala men också Västerås är de två kommuner som bäst kan klara följderna av en flottiljindragning. De regionalpolitiska faktorerna talar för indragning av F 16 och F 1 i nu nämnd ordning.

Några bullerproblem av sådan grad att de utpekar viss flottilj för nedläggning före någon annan finns inte. Däremot skulle oacceptabla problem uppstå om F 10 drogs in och en eller två jaktdivisioner förlades till F 5 och Ljungbyhed. En sammanslagning i Ljungbyhed av F 10 och F 5 kan därför inte göras.

Det finns inte nu och bedöms inte heller i framtiden uppstå så allvarliga luftrumsproblem att de är avgörande vid valet av nedläggningsförband. Inte heller är kostnaderna för att behålla en nedlagd flottiljs flygplats för civilt bruk avgörande för valet av flottilj. Samhällsekonomiskt är inverkan marginell.

Vissa krav på smärre utvidgningar av skjutområden för markstridsutbildning skulle kunna uppstå i framtiden. De är emellertid inte sådana att de påverkar flottiljvalet nu. Frågan om Bärbyledens dragning i Uppsala påverkar inte heller valet av flottilj för nedläggning, eftersom regeringen har förklarat att det inte finns skäl att upplåta mark härför inom F 16:s flottilj-område.

Konsekvenserna för fast anställd personal blir minst ogynnsamma om F 1 väljs. Detsamma gäller för de värnpliktiga.

Regionalpolitiskt utpekas sålunda F 16 och F 1. Konsekvenserna för personalen talar för F 1. Flygbuller, krav från civilflygets sida eller markkonkurrens är däremot inte av avgörande betydelse för valet av flottilj för nedläggning. De allmänt samhällseliga faktorerna sammantagna talar sålunda för att en jaktflottilj i sektor Mitt bör läggas ned.

Sammanfattningsvis konstaterar FFU att de operativa och ekonomiska faktorerna pekar på F 1. De allmänt samhällseliga faktorerna motsäger inte ett sådant val, även om det av regionalpolitiska skäl vore något fördelaktigare att välja F 16. Med den vikt som de operativa och ekonomiska faktorerna måste tillmätas i detta fall föreslår FFU att F 1 läggs ned. Besparingen blir ca 28 milj. kr. för år. Omkring 250 tjänster kan sparas in.

FFU utgår från att proposition med anledning av dess förslag lämnas

riksdagen sent hösten 1978 och att riksdagen fattar beslut våren 1979. Om man vid planläggningen och genomförandet av avvecklingen tar hänsyn till den tid som erfarenhetsmässigt krävs för omflyttning och avveckling av personal och materiel samt anpassar tilldelningen av medel efter detta bör tidpunkten för indragning av F 1 sättas till den 1 juli 1983.

2.3 Övriga strukturella besparingsmöjligheter. Sammanfattande förslag.

Underhållstjänst. Chefen för flygvapnet bör låta utreda inte bara samordnad verkstadstjänst vid F 10 och F 17 utan också underhållstjänsten för flygmateriel i ett vidare perspektiv för att utrona vilka vinster som därvid skulle kunna göras.

Samordning av förband. Det är inte lämpligt att slå samman F 10 och F 5, vare sig detta sker i Ängelholm eller i Ljungbyhed. De samordningsmöjligheter i övrigt av viss verksamhet som kan finnas mellan flottiljerna i Ängelholm och Ljungbyhed förutsätter FFU att chefen för flygvapnet tar till vara.

I fråga om en eventuell sammanslagning av F 10 och F 17 konstaterar FFU att F 10 som sektorflottilj har många och betydelsefulla uppgifter, även om antalet jaktdivisioner skulle gå ned till en enda. Storleken – ca 870 tjänster – är tillräcklig för att motivera att flottiljen förblir en självständig myndighet.

Målflygorganisationen. Övervägande skäl talar för att målflygorganisationen med särskilda målflygplan bör vara lokaliserad till Malmslätt.

Transportflygorganisationen. Det vore fördelaktigt att lokalisera allt transportflyg till en plats. Ekonomiskt är detta emellertid f.n. mindre gynnsamt. Chefen för flygvapnet bör dock fortlöpande följa upp verksamheten vid transportflygenheterna för att få underlag för senare ställningstagande.

Skolororganisationen. Det är rationellt att behålla F 5, flygkrigsskolan, på Ljungbyhed. Snabba åtgärder är dock nödvändiga för att rekrytera och vidmakthålla erforderligt antal stridsflygare vid flygvapnet i konkurrens med flygbolagens aktuella rekryteringsbehov. F 5:s resurser för flygförutbildning även för flygbolagens del bör övervägas i detta sammanhang. En flyttning av F 20, flygvapnets krigsskola, från Uppsala är inte meningsfull så länge F 16 kvarstår i organisationen.

Mobiliserings- och förvaltningsorganisationen. Ansvaret för mobilisering och förvaltning bör även i fortsättningen ligga hos flottiljcheferna som också kan vara sektorchefer. Samordnande åtgärder kan dock komma att behövas. Chefen för flygvapnet bör låta studera denna fråga närmare.

Blandflottilj. Man bör inte ändra på sammansättningen av de nyligen beslutade blandade flottiljerna F 13, F 17 och F 21 eller övriga blandade

förband. Strävan måste dock vara att i framtiden inte skapa fler blandade flottiljer.

Basorganisationen. Det är mycket viktigt att effekten i krig av flygvapnets relativt ringa antal flygplan blir så stor som möjligt. Flygvapnets uthållighet får därför inte äventyras genom för få baser med för många sårbara flygplan per bas eller otillräcklig tillgång till basförband.

Sammanställning av remissyttrandena

1 Allmänna synpunkter

Det förslag som försvarets fredsorganisationsutredning (FFU) har lagt fram om marinens organisation i Karlskrona och Göteborg samt om flygvapnet godtas i stort sett av remissinstanserna. Några remissinstanser har dock invändningar mot förslagen och andra synpunkter på dem. Dessa redovisas i det följande. Invändningarna berör främst delar av förslaget till organisation i Göteborg.

Överbefälhavaren framhåller att ytterligare minskningar av marinens och flygvapnets fredsorganisation – utöver dem som riksdagen har beslutat för arméns del vid 1977/78 års riksmöte – är ofrånkomliga. Han understryker att förutsättningarna för att nå de krigsorganisatoriska mål som sattes upp i 1977 års försvarsbeslut har försämrats kraftigt genom den ekonomiska utvecklingen sedan dess. Överbefälhavaren har därför i vissa avseenden utgått från mer långtgående förändringar än vad som framgår av FFU:s slutbetänkande del 3.

Försvarets rationaliseringsinstitut finner att förslagen i allt väsentligt är lämpliga, men anser att den ekonomiska utvecklingen efter 1977 års försvarsbeslut medför krav på ytterligare åtgärder. Det kan bli nödvändigt att avveckla ytterligare anläggningar och att kraftigt minska antalet anställda.

I fråga om möjligheterna till snabba besparingar pekar *chefen för flygvapnet* på svårigheter. Knapphet på investeringsmedel och i många fall långvariga planeringsprocesser medför att rationaliseringsvinsterna erhålls först efter flera år.

Chefen för marinen framhåller att ett beslutsunderlag som tar hänsyn till förändringar långt fram i tiden till stor del har saknats. Han har den uppfattningen att utredningar av FFU:s karaktär också bör ha en långsiktig inriktning. Han pekar därvid på flera viktiga områden som enligt hans mening inte har kunnat undersökas tillräckligt detaljerat, bl.a. frågan om flyttning av det kvalificerade fartygsunderhållet från Västkusten och frågan hur den nya befälsordningen inverkar på utbildningsverksamheten vid Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4). Tidspressen har också i slutskedet av FFU:s arbete inneburit begränsade möjligheter till samarbete.

Chefen för armén kan tänka sig en senare översyn av ledningsorganisationen på lägre regional och lokal nivå. En sådan bör ledas av överbefälhavaren och grundas på erfarenheterna av OLLI. Härvid bör på lång sikt ledningsstrukturen göras lika inom armén och kustartilleriet. Chefen för armén anser också att mobiliseringsverksamheten inom försvarsmakten bör samordnas i högre grad än vad utredningen anger.

Beträffande följderna av de föreslagna strukturförändringarna framhåller

försvarets materielverk att man kan vänta temporära nedgångar i mobiliserings- och krigsberedskapen. Dessa förändringar måste - främst vid marinen - i tiden inpassas så att det blir minsta möjliga negativa effekter. Materielverket biträder dock i allt väsentligt den argumentation som ligger till grund för FFU:s förslag om flottans, örlogsbasernas och kustartilleriets organisationsstruktur i framtiden.

2 Förslag om marinens fredsorganisation

2.1 Organisationen i Karlskrona

Utredningens förslag biträds i allt väsentligt av huvuddelen av remissinstanserna, bl.a. av *överbefälhavaren, chefen för marinen, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk och försvarets rationaliseringsinstitut.*

Föreslagna ändringar i förvaltningsorganisationen vid Sydkustens örlogsbas (ÖrLB S), Karlskrona örlogsskolor (KÖS) och Blekinge kustartilleriförsvar med Karlskrona försvarsområde (BK/Fo 15) stöds av *överbefälhavaren och chefen för marinen. Försvarets materielverk* anser däremot att FFU inte har redovisat tillräckligt bärande motiv för förslaget att organisera verkstadsenheten vid BK/Fo 15 som sektion i materielenheten och anser att en sådan organisationsförändring inte leder till högre rationalitet i verksamheten.

Statsanställdas förbund (SF) anför att vissa frågor bör studeras ytterligare innan beslut fattas. Verkstads- och fortifikationsresurser bör prövas mot bakgrund av behoven och entreprenadverksamheten. Detta gäller inte minst fartygsunderhåll. *Tjänstemännens centralorganisation - statstjänstemannasektionen (TCO-S)* finner inte att KÖS förvaltningsenheter bör föras över till ÖrLB S. TCO-S tar inte ställning till förslaget att BK/Fo 15:s verkstadsenhet skall organiseras som sektion i materielenheten. *Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR)* är något tveksam om KÖS förplägnadsenhet skall föras över till ÖrLB S. SACO/SR anser vidare att förslaget att göra BK/Fo 15:s verkstadsenhet till sektion inom materielenheten bör utredas ytterligare.

I fråga om förslaget att slå samman Karlskrona kustartilleriregemente (KA 2) och BK/Fo 15 till en myndighet anser *överbefälhavaren* att begreppet kustartilleriförsvar bör kunna utgå och föreslår därför att KA 2 och BK/Fo 15 slås samman till ett försvarsområdesförband, KA 2/ Fo 15. *Chefen för marinen* tillstyrker däremot utredningens förslag.

Förslaget att lägga ned anläggningen på Gräsvik tillstyrks av berörda remissinstanser. TCO-S godtar emellertid inte några provisoriska arrangemang under en övergångstid. SACO/SR godtar däremot, om än

med någon tvekan, provisorier vid KA 2 när Gräsvik läggs ned. Organisationen vill dock ha del av konsekvenserna av eventuella provisorier och vid behov få förhandla om dem.

Överbefälhavaren – som i allt väsentligt biträder utredningens förslag – anser att utbildningsorganisationen i Karlskrona inte får ses isolerad från den marina organisationen i övrigt. Viss del av skolorganisationen i den nya befälsordningen, bl.a. KA 4:s befälsskola, kan komma att bli förlagd till Karlskrona om överbefälhavarens förslag beträffande Göteborg och KA 4 genomförs.

I fråga om förslaget till personalminskningar finner *arbetsmarknadsstyrelsen* och berörd *länsarbetsnämnd* det angeläget att sysselsättningsbortfallet i Karlskrona på något sätt kompenseras.

Länsstyrelsen i Blekinge län konstaterar att FFU:s förslag innebär att ytterligare 150 arbetstillfällen försvinner från Karlskrona. Länsstyrelsen betonar att försvarets betydelse för sysselsättningen i länet sträcker sig långt tillbaka i tiden och erinrar om chefens för industridepartementet uttalande om att staten självfallet har ett särskilt ansvar för sysselsättningen i kommuner som Karlskrona, där staten är en stor arbetsgivare. Länsstyrelsen har med hänvisning till denna uppfattning i augusti 1978 hemställt att statlig verksamhet lokaliseras till länet.

Karlskrona kommun – som också yttrar sig enbart över förslagets konsekvenser för sysselsättningen – framhåller att sysselsättningsutvecklingen i Karlskrona inger allvarliga farhågor. Den minskning av sysselsättningen i Karlskrona som utredningen föreslår bör få genomföras bara under förutsättning att kommunen garanteras en möjlighet till positiv sysselsättningsutveckling inom andra områden av den statliga sektorn.

2.2 Organisationen i Göteborg

FFU:s förslag att Västkustens örlogsbas (ÖrLB V) och Göteborgs kustartilleriförsvår jämte Göteborgs och Bohus försvarsområde (GbK/Fo 32) slås samman till en myndighet i fred med gemensam mobiliserings- och förvaltningsorganisation biträds inte av *överbefälhavaren*. Överbefälhavaren förordar att ÖrLB V behålls som självständig myndighet. GbK/Fo 32 bör däremot omorganiseras till Fo 32, varvid kustartilleriförsvarets – GbK – nuvarande uppgifter delas upp på ÖrLB V och Fo 32. Begreppet kustartilleriförsvår har därmed enligt överbefälhavarens mening ingen verklig innebörd och kan därför tas bort i både fred och krig. Överbefälhavaren anser däremot att den minskning av den marina organisationen inom Västra militärområdet som nu är planerad påverkar mobiliserings- och förvaltningsorganisationen i Göteborg. Han biträder därför utredningens förslag till en gemensam marin mobiliserings- och förvaltningsorganisation i Göteborg och föreslår att denna skall vara underställd örlogsbaschefen.

Chefen för marinen anser inte att FFU:s förslag till sammanslagning av ÖrlB V och GbK/Fo 32 i fred f.n. är lämpligt. Han anser liksom överbefälhavaren att ledningsorganisationen i krig på Västkusten skall bygga på två lägre regionala mobiliserings- och förvaltningsmyndigheter i fred. Chefen för marinen menar dock till skillnad från överbefälhavaren att de nuvarande myndigheterna skall behållas utan principiell organisationsändring. Han finner det inte heller lämpligt att slå samman mobiliserings- och förvaltningsorganisationerna vid ÖrlB V och GbK/Fo 32. Chefen för marinen medger att en gemensam organisation enligt utredningens förslag skulle kunna innebära ytterligare besparingar. Om den ekonomiska utvecklingen framtvingar en sådan organisation måste dock särskilt studeras hur ledningskraven skall kunna tillgodoses.

Chefen för armén biträder utredningens uppfattning att mobiliseringsansvaret för arméförbanden inom södra delen av Fo 32 alltjämt skall ligga hos den marina myndigheten i Göteborg. *Fortifikationsförvaltningen* har från sina synpunkter inte något att erinra mot den föreslagna marina organisationen i Göteborg. Organisationsförändringarna påverkar inte den nya organisationen av fortifikations- och byggnadsförvaltningen på lägre regional och lokal nivå inom marinen. *Försvarets materielverk* biträder de skäl som utredningen anför för olika utformning av förvaltningsorganisationen i Karlskrona och Göteborg. *Försvarets rationaliseringsinstitut* godtar i allt väsentligt utredningens förslag till förändringar i myndigheternas organisation. Detta innebär att institutet av rationaliserings-skäl – bland vilka kravet på en effektiv ledningsorganisation väger tungt – förordar att bara en marin myndighet organiseras i Göteborg. Institutet kan godta att en lösning med två myndigheter prövas, om en sådan kan genomföras med gemensamt utnyttjande av stödfunktioner och inom samma personalram som i en myndighet. *Göteborgs kommun* betonar att den avveckling av ÖrlB V:s förbandsbundna verkstad som chefen för marinen och försvarets materielverk skall utreda är oantagbar av sysselsättningsskäl. Följden blir att friställda arbetare inte kan få nya arbeten vid varv och att civila mindre varv i Göteborg får färre arbeten. Landets största importhamn behöver ett starkt kufförsvär. De marina fredsförbanden bör hållas så intakta som möjligt. *TCO-S* motsätter sig organisationsförändringar i Göteborg innan ytterligare detaljutredningar har gjorts. *SACO/SR* anser att ytterligare studier bör genomföras för att utröna om inte tillfredsställande personalbesparingar kan göras utan att ÖrlB V och GbK/Fo 32 slås ihop.

FFU:s förslag att KA 4 t. v. skall förbli en egen myndighet biträds inte av *överbefälhavaren*. Han anser att en indragning av KA 4 är nödvändig, eftersom enligt hans uppfattning marinens tilldelning av värnpliktiga i mitten av 1980-talet kommer att vara minst 1 000 färre än i dag. Kustartilleriets radarskola bör dock vara kvar i Göteborg t. v.

Chefen för marinen förordar däremot att KA 4 blir kvar i Göteborg och att radarskolan och sjukvårdsskolan fortfarande skall vara lokaliserade till

Göteborg. Chefen för marinen anser att en fortsatt granskning av utbildningsverksamheten vid KA 4 är nödvändig. Även om befälsskolan och grundutbildningskontingenten kan lokaliseras till andra förband har de ekonomiska konsekvenserna inte undersökts tillräckligt. Hur utbildningen i den nya befälsordningen skall ske har inte heller penetrerats i erforderlig grad. Chefen för marinen anser att KA 4 eller dess framtida motsvarighet organisatoriskt skall ingå i GbK/Fo 32.

Värnpliktsverket påminner om att en fortlöpande uttunning av utbildningskapaciteten har skett i de folkrika militärområdena. Detta skapar efter hand en sämre värnpliktssocial situation med ökade risker för avgångar under grundutbildningen. Värnpliktigas resor fördyras. Detta förhållande påverkas ytterligare i negativ riktning om KA 4 och F 1 läggs ned. KA 4 lokalrekryterade budgetåret 1977/78 31 % av sina värnpliktiga från Göteborg och 23 % från Västra militärområdet. *Försvarets rationaliseringsinstitut* anser att det är nödvändigt att koncentrera utbildningen vid kustartilleriet till ett färre antal utbildningsplatser till följd av en minskande utbildningskontingent. KA 4 är det förband som bör komma i fråga.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län finner att alla skäl – försvarspolitiska, regionalpolitiska och värnpliktssociala – entydigt talar mot de förslag till indragning av marina förband i Göteborgsområdet som överbefälhavaren och chefen för marinen har aktualiserat. Länsstyrelsen tillstyrker att den marina organisationen i Göteborg utvecklas i huvudsak enligt de riktlinjer som FFU har föreslagit. *Göteborgs kommun* ser allvarligt på den nedskärning av antalet tjänster som FFU föreslår. Kommunen noterar däremot med tillfredsställelse att utredningen har funnit att utbildningsverksamheten vid KA 4 bör behållas. En minskning av utbildningen vid KA 4 skulle få svåra värnpliktssociala konsekvenser.

SACO/SR finner det angeläget att KA 4:s utbildningsverksamhet så långt möjligt behålls i nuvarande omfattning. Kan viss verksamhet effektivteras t.ex. personaltjänsten – kan även en integration enligt förslaget om BK/Fo 15–KA 2 vara motiverad.

Sveriges redareförening önskar att ÖrlB V behålls som nu och uttrycker oro över att verkstadsorganisationen krymps.

Beträffande förslaget om enheternas lokalisering i Göteborg anser *överbefälhavaren* att ÖrlB V:s och Fo 32:s staber skall samlokaliseras och att alla tänkbara samordningsåtgärder skall vidtas. De lokaler som blir lediga när KA 4 läggs ned vill överbefälhavaren utnyttja för kustartilleriets radarskola, västra värnpliktskontoret (VKV) samt den nya medicinfackskolan för försvaret. Denna kommer att bildas av marinens sjukvårdsskola (KA 4) och arméns medicinfackskola (Västra Frösunda i Solna). Dessa skolor m.m. får enligt överbefälhavarens uppfattning rum på KA 4. VKV:s lokaler i Säve bör avvecklas. Kvar i Säve blir helikopterdetachmentet och basplutonen ur flygvapnet.

Chefen för marinen vidhåller sin uppfattning att kustartilleriets radar-

skola och marinens sjukvårdsskola fortfarande skall vara lokaliserade till Göteborg (KA 4) och håller frågan rörande KA 4:s utbildningskontingent i övrigt öppen. En ökad samlokalisering av ÖrlB V och GbK/Fo 32 kommer att göra skillnaden i personalbehov så liten som möjligt jämfört med utredningens alternativ med en myndighet.

Fortifikationsförvaltningen anser inte att en tillförlitlig kostnadsberäkning har tagits fram när det gäller ombyggnaden av friställda lokaler på KA 4 och det framtida underhållet av byggnadsbeståndet i Säve. Förvaltningen bedömer att ställning inte bör tas innan en sådan beräkning har gjorts.

Värnpliktsverket tillstyrker att VKV lokaliseras till Säve. Lokaliseringen får dock inte längre betraktas som en tillfällig lösning. Erforderliga investering- och iståndsättningsarbeten måste genomföras.

Göteborgs kommun är angelägen om att framhålla att försvarets gemensamma sjukvårdsskola bör förläggas till Göteborg, eftersom tillgången till lärarkapacitet och andra viktiga utbildningsbetingelser är mycket god i Göteborg. KA 4:s storlek bör inte sättas i samband med lokaliseringen av sjukvårdsskolan.

SACO/SR tillstyrker att VKV stannar kvar i Säve.

3 Förslag om flygvapnets fredsorganisation

Utredningens förslag om flygvapnet biträds i allt väsentligt av bl.a. *överbefälhavaren, chefen för flygvapnet, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, försvarets rationaliseringsinstitut och försvarets fastighetsnämnd.*

När det gäller indragning av en fredsflottilj utöver de redan beslutade framhåller *överbefälhavaren* att detta medför risk för att de operativa möjligheterna att utnyttja våra flygstridskrafter allvarligt begränsas. Indragning av ytterligare en fredsflottilj minskar påtagligt förutsättningarna för att snabbt utveckla full effekt vid ett överraskande krigsutbrott och att säkerställa erforderlig uthållighet. En indragning av ytterligare en fredsadministration vid flygvapnet får allvarliga konsekvenser för vår försvarsförmåga. Överbefälhavaren anser dock att de ekonomiska omständigheterna nu är sådana att ytterligare en flottiljadministration måste avvecklas och biträder utredningens förslag om avveckling av Västmanlands flygflottilj (F 1).

Inför nödvändigheten att av ekonomiska skäl minska flygvapnets fredsorganisation och med hänsyn till de faktorer *chefen för flygvapnet* i sitt underlag till FIU har tillmätt avgörande betydelse vid valet av förband, finner han det minst olägligt att dra in F 1. Han kan därför biträda utredningens förslag samt de synpunkter i övrigt som utredningen framför beträffande flygvapnet.

Fortifikationsförvaltningen har inte något att erinra mot den föreslagna

indragningen av F 1. *Försvarets materielverk* biträder FFU:s argumentation och förslaget att F 1 bör läggas ned.

Försvarets rationaliseringsinstitut har inte något att erinra mot valet av flottilj som skall avvecklas och de åtgärder i övrigt som utredningen föreslår inom flygvapnet. Mot bakgrund av begränsningen av antalet baser bör det dock inte betraktas som självklart att avvecklade fredsfloartiljer skall utnyttjas som krigsbaser.

Inte heller *försvarets fastighetsnämnd* har funnit anledning att motsätta sig förslaget att F 1 blir den flygflottilj som läggs ned. *Statens planverk* anför att det förefaller som om flygverksamheten från F 1 är mindre störande än flygverksamheten från Upplands flygflottilj (F 16) och flygvapnets krigsskola (F 20). Om bullerstörningar kommer att inverka på det slutliga ställningstagandet anser planverket att en avveckling av uppsalafloartiljen kan övervägas.

Länsstyrelsen i Uppsala län delar FFU:s uppfattning att de militära och samhälleliga faktorer som ligger till grund för bedömningen entydigt talar mot en indragning av F 16. Särskilt regional- och arbetsmarknadspolitiska skäl styrker förslaget att behålla F 16. *Länsstyrelsen i Blekinge län* delar helt utredningens uppfattning att en nedläggning av Blekinge flygflottilj (F 17) i Ronneby förutsätter stor kompensation av sysselsättning om inte konsekvenserna från regionalpolitiska utgångspunkter skall bli oacceptabla. Länsstyrelsen anser dessutom att man från sysselsättningssynpunkt bör undersöka möjligheterna till kompletterande verksamhet vid F 17 för att stärka Ronneby kommuns arbetsmarknad. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* tillstyrker utredningens förslag i fråga om krigsflygskolan (F 5) och Skånska flygflottiljen (F 10). *Länsstyrelsen i Västermanlands län* och *Västerås kommun* anför att det med hänsyn till de regionalpolitiska förhållandena i länet är klart olämpligt att dra in F 1. Fattas trots detta ett beslut att lägga ned F 1, måste annan verksamhet tillföras Västerås och länet. En möjlighet som bör prövas i detta sammanhang är att utnyttja F 1:s resurser för lokalisering av en så kallad CUFA-anläggning (civilförsvarets utbildnings- och förrådsadministration). *Västerås Socialdemokratiska Arbetarekommun* anför liknande synpunkter.

Uppsala kommun framhåller att kommunen mister Upplands regemente samt Uppsala och Västmanlands försvarsområden (S 1/Fo 47/48) i början av 1980-talet och att det inte kan vara rimligt att också lägga ned övriga militära förband, F 16 och F 20. Enligt statsmakternas beslut skall ett primärt centrum som Uppsala ha en väl differentierad arbetsmarknad. Inte med bästa vilja i världen kan man enligt kommunen påstå att Uppsala lever upp till den målsättningen. En indragning av F 16 skulle ytterligare försvåra möjligheterna att uppnå en väl avvägd arbetsmarknad. Kommunen understryker därför betydelsen av att F 16 och F 20 blir kvar i Uppsala.

Ronneby kommun anser att det inte finns några motsättningar mellan kommunens och F 17:s intressen. F 17 har tvärtom en avgörande betydelse för samhällsutbyggnaden och kommunen vill därför understryka vikten av

att F 17 behålls i enlighet med utredningens förslag. *Ängelholms kommun* anser att utredningen har strävat efter en objektiv belysning av relevanta frågor och trycker på den betydelse som F 10 har för rikets försvar, flottiljens anställda och Ängelholms kommun. Det är för kommunen uppenbart att synnerligen starka skäl måste tillkomma för att F 10:s verksamhet skall kunna ifrågasättas. *Klippans kommun* är i stort sett tillfreds med utredningens slutsatser.

SF motsätter sig inte att en flottilj läggs ned. *TCO-S* hyser förhoppningen att de av *FFU* föreslagna "åtgärderna i övrigt" inom flygvapnets område (utöver förslaget att lägga ned en flottilj) skall vara tillräckliga för att lösa de ekonomiska problemen i avvaktan på försvarskommitténs betänkande. När detta har lämnats borde bättre underlag föreligga. *SACO/SR* anser att det ur personalpolitisk synpunkt torde vara av värde att behålla ett flygvapenförband i närheten av Stockholmsområdet. Detta ger nämligen möjlighet för regementsofficerarna att i sin karriär växla mellan befattningar vid flygstaben och vid skolor och förband utan samtidiga bostadsbyten. *SACO/SR* anser därför att det är motiverat med förnyad prövning av alternativet. *De lokala personalorganisationerna vid F 1* anser att en ny utredning måste komma till stånd innan ett eventuellt beslut fattas om nedläggning av F 1.

De förslag till övriga besparingsåtgärder inom flygvapnet som utredningen har framfört godtas i huvudsak av *överbefälhavaren, chefen för flygvapnet* och *försvarets rationaliseringsinstitut* samt *länsstyrelsen i Kristianstad län* och *Klippans kommun*.

Överbefälhavaren understryker särskilt vikten av att målflygorganisationen behålls samt de goda erfarenheter som har dragits av lokaliseringen till Malmslätt. *Chefen för flygvapnet* anser liksom utredningen att gemensam plats för transportflyget bör väljas sedan de ekonomiska konsekvenserna har klarlagts. Han anser också att F 5 bör vara kvar på Ljungbyhed och att man bör överväga att förlägga även annan utbildning dit, t.ex. planerad flygförarutbildning för trafikflygets behov. *Länsstyrelsen i Kristianstad län* och *Klippans kommun* understryker att väderskolan vid Kalmar flygflottilj (F 12) i Kalmar bör flyttas till F 5. Beträffande trafikflygförarutbildningen har man samma uppfattning som chefen för flygvapnet.

4 Genomförande av förslagen

Den tid för genomförandet av förslagen som utredningen har föreslagit godtas i stort sett av huvuddelen av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan.

Försvarets materielverk anför att den organisation som slutligt väljs måste genomföras så snart som den är beslutad. *Försvarets rationaliseringsinstitut* anser att avveckling av KA 4 bör påbörjas utan dröjsmål. För-

svarets personalnämnd bedömer att utredningens synpunkter på genomförandet är tidsmässigt lämpliga. Statens personalnämnd instämmer i utredningens bedömning att beslut om organisationsförändringar i Karlskrona och Göteborg bör fattas snarast möjligt. Det vore olyckligt för den anställda personalen om osäkerheten om verksamhetens inriktning och organisation förlängs.

Länsstyrelsen i Västmanlands län och Västerås kommun förordar emellertid att tidpunkten för en eventuell nedläggning av F 1 utreds ytterligare, så att största möjliga hänsyn kan tas till personalsociala faktorer. TCO-S motsätter sig också ett snabbt ställningstagande till organisationsfrågorna av hänsyn till personalen. Personalens oro kan knappast minskas i ett läge där beslut fattas på otillräckligt underlag. Beslut om F 1:s nedläggning bör inte fattas nu. 1978 års försvarskommittés betänkande bör avvaktas eftersom ett bättre beslutsunderlag än det nuvarande borde föreligga vid denna tidpunkt.

Enligt chefen för marinen krävs det särskilda investeringsmedel om förslaget till personalbesparingar inom ramen för gällande personalminskningsmål skall kunna genomföras. Chefen för marinen har därför i enlighet med överbefälhavarens direktiv i programplan för perioden 1979/80–1983/84 planerat in vissa medel inom det utrymme för fredsorganisatoriska investeringar som överbefälhavaren har anvisat mot slutet av perioden.

Beträffande konsekvenserna för den anställda personalen och de åtgärder som måste vidtas anser de remissinstanser som uttalat sig i frågan att utredningens förslag är realistiskt.

Överbefälhavaren trycker särskilt på att de hittills genomförda förbandsförändringarna har visat att personalsituationen vid förbandet/truppslaget påverkas under 10–20 år. Han framhåller vidare att personal som omplaceras måste ges förmåner som betraktas som verkligt attraktiva. Arbetsmarknadsåtgärder även för anhöriga bör beaktas. Den personalminskning som måste ske förutsätts liksom hittills bli genomförd genom naturlig avgång och effektiv omplacering. Detta framhåller också försvarets personalnämnd.

Statens personalnämnd anser att organisationsförändringar av föreslagna omfattning och karaktär kan genomföras på ett sätt som är godtagbart för personalen och för en effektiv verksamhet även om betydande svårigheter kan uppstå.

Arbetsmarknadsstyrelsen konstaterar att förändringarna berör relativt stora orter. Detta bör medverka till att sysselsättningsproblemen på arbetsmarknaden begränsas. Tillräckligt rådrom måste dock ges för arbetsmarknadsorganen att i samarbete med kommuner, berörda förband och arbetstagare vidta erforderliga åtgärder.

Statsanställdas förbund utgår från att – innan föreslagna förändringar eller omorganisationer genomförs – omplaceringar, ersättningar, utbild-

ningsbehov, investeringar, information osv. samordnas i en utvecklingsplan i samråd med företrädare för berörd personal. SACO/SR framhåller också behovet av nära samverkan med berörd personal vid planläggningen och förutsätter att minst samma förmåner som utgår vid omlokalisering av statlig verksamhet kommer att erbjudas också vid förbandsförändringar.